

Sygn. akt V CSK 487/13

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSA Elżbieta Fijałkowska

w sprawie z wniosku wierzyciela E. L.

przy uczestnictwie dłużnika J. D.

o nadanie klauzuli wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 listopada 2014 r.,

skargi kasacyjnej wierzyciela od postanowienia Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 maja 2013 r.

postanawia:

I. na podstawie art. 267 ust. 3 TFUE zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prawnymi:

1. czy art. 34 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. WE L 12 z 16.01.2001 r., s. 1 ze zm.) należy interpretować w ten sposób, że określona w nim możliwość złożenia środka zaskarżenia obejmuje zarówno sytuację, w której środek taki może być złożony w terminie przewidzianym w prawie krajowym, jak też sytuację, w której termin ten już upłynął, jednak jest możliwe złożenie

wniosku o zwolnienie od skutków jego upływu, a następnie - po jego uwzględnieniu - złożenie właściwego środka zaskarżenia;

2. czy art. 19 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1393/2007 z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych ("doręczanie dokumentów") oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz. U. UE. L. 2007. 324. 79) należy interpretować w ten sposób, że wyłącza zastosowanie przepisów prawa krajowego, dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia odwołania, czy też w ten sposób, że pozwany ma wybór albo skorzystać z wniosku przewidzianego w tym przepisie, albo z właściwej instytucji przewidzianej w prawie krajowym;

II. posiedzenie odroczyć.

UZASADNIENIE

I. Przedmiot postępowania

Przedmiotem postępowania w sprawie jest ponowny wniosek o uznanie wykonalności w Polsce wyroku wydanego w dniu 8 kwietnia 2010 r. przez Tribunal [...] w P., zasądającego alimenty w kwocie 300 euro miesięcznie od uczestnika J. D. na rzecz wnioskodawcy E. L., wówczas 24 letniego studenta. Spór między stronami postępowania zawisłego przed Sądem Najwyższym dotyczy tego, czy pozwany, któremu nie doręczono odpisu pozwu wszczynającego postępowanie przed sądem i który nie wdał się w spór, miał możliwość wniesienia środka zaskarżenia od wydanego przez ten sąd wyroku.

II. Prawo Unii Europejskiej

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. UE L. 2001.12.1)

Artykuł 34 ust. 2

Orzeczenia nie uznaje się, jeżeli:
pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiającym mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość;

Artykuł 45

1. Sąd rozpoznający środek zaskarżenia zgodnie z art. 43 albo 44 może odmówić stwierdzenia wykonalności albo je uchylić tylko z powodu jednej z przyczyn wymienionych w art. 34 i 35. Sąd wydaje orzeczenie niezwłocznie.

2. Orzeczenie zagraniczne nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.

Rozporządzenie Nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczenia w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczenie dokumentów” oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz. U. UE. L.2007. 324.79)

Artykuł 19 ust. 4

Niewdanie się w spór przez pozwanego

W przypadku gdy konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a przeciw pozwanemu, który nie wdał się w spór, wydano orzeczenie, sędzia może zwolnić pozwanego od skutku upływu terminu odwołania, jeżeli spełnione zostały następujące warunki:

a) pozwany nie z własnej winy nie zapoznał się z dokumentem w czasie umożliwiającym mu podjęcie obrony lub nie dowiedział się o orzeczeniu w czasie umożliwiającym mu złożenie odwołania; oraz

b) środki pozwanego nie wydają się bezpodstawne.

Wniosek o takie zwolnienie należy złożyć w rozsądnym terminie od chwili zapoznania się przez pozwanego z treścią orzeczenia.

Każde państwo członkowskie może oświadczyć, zgodnie z art. 23 ust. 1, że taki wniosek nie zostanie rozpatrzony, jeżeli złożono go po upływie

terminu określonego w zawiadomieniu, przy czym termin ten nie może być w żadnym wypadku krótszy niż jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia.

Artykuł 23

Przekazywanie informacji i publikacja

1. Państwa członkowskie przekazują Komisji informacje, o których mowa w art. 2, 3, 4, 10, 11, 13, 15 i 19. Państwa członkowskie informują Komisję o tym, czy zgodnie z ich prawem krajowym dokument należy doręczyć w określonym terminie, o czym mowa w art. 8 ust. 3 i w art. 9 ust. 2.

Z informacji przekazanej w wersji skonsolidowanej Państwu Członkowskim na mocy tego artykułu wynika, że Francja zgłosiła informację dotyczącą Artykułu 19 rozporządzenia, zgodnie z którą wniosek o zwolnienie od skutku upływu terminu przewidziany w ust. 4 należy złożyć w terminie roku, licząc od dnia wydania orzeczenia.

III. Prawo krajowe

Artykuł 540 francuskiego kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym na mocy dekretu z dnia 1 września 2011 r. (Décret n° 2011-1043 du 1er septembre 2011 relatif aux mesures conservatoires prises après l'ouverture d'une succession et à la procédure en la forme des référés)

Si le jugement a été rendu par défaut ou s'il est réputé contradictoire, le juge a la faculté de relever le défendeur de la forclusion résultant de l'expiration du délai si le défendeur, sans qu'il y ait eu faute de sa part, n'a pas eu connaissance du jugement en temps utile pour exercer son recours, ou s'il s'est trouvé dans l'impossibilité d'agir.

Le relevé de forclusion est demandé au président de la juridiction compétente pour connaître de l'opposition ou de l'appel. Le président est saisi comme en matière de référé.

La demande est recevable jusqu'à l'expiration d'un délai de deux mois suivant le premier acte signifié à personne ou, à défaut, suivant la première mesure d'exécution ayant pour effet de rendre indisponibles en tout ou partie les biens du débiteur.

Le président se prononce sans recours.

S'il fait droit à la requête, le délai d'opposition ou d'appel court à compter de la date de sa décision, sauf au président à réduire le délai ou à ordonner que la citation sera faite pour le jour qu'il fixe.

Par exception aux dispositions qui précèdent, le droit au réexamen prévu à l'article 19 du règlement (CE) du Conseil n° 4/2009 du 18 décembre 2008 relatif à la compétence, la loi applicable, la reconnaissance et l'exécution des décisions et la coopération en matière d'obligations alimentaires s'exerce par la voie de l'appel.

W tłumaczeniu na język polski przepis ten ma następujące brzmienie:

Jeżeli wyrok został wydany zaocznie lub jedynie jest uznawany za kontradictoryjny, sąd może uchylić w stosunku do pozwanego skutki uchybienia terminu, jeżeli pozwany, który nie ponosi winy, nie uzyskał informacji o orzeczeniu we właściwym czasie umożliwiającym mu wniesienie odwołania lub jeśli był pozbawiony możliwości działania.

O uchylenie skutków uchybienia terminu wnosi się do prezesa sądu właściwego dla wniesienia sprzeciwu lub apelacji.

Wniosek jest dopuszczalny w terminie dwóch miesięcy od dnia powiadomienia o pierwszej czynności, a w razie jego braku, od pierwszej czynności egzekucyjnej skutkującej zajęciem całości lub części majątku dłużnika.

Od orzeczenia prezesa nie przysługuje odwołanie.

W razie uwzględnienia wniosku termin do wniesienia sprzeciwu lub apelacji biegnie od daty orzeczenia w tym przedmiocie, z tym, że prezes może skrócić termin lub zarządzić, że pismo ma zostać złożone do ściśle oznaczonego terminu.

W sprawach, w których ma zastosowanie art. 19 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, prawo ponownego rozpoznania sprawy wykonuje się przez wniesienie apelacji.

IV. Stan faktyczny i przebieg postępowania

1. Pierwszy wniosek o stwierdzenie wykonalności

Pierwszy wniesiony przez E. L. wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku Tribunal [...] w P. z dnia 8 kwietnia 2010 r. został oddalony postanowieniem Sądu Okręgowego w J. z dnia 23 listopada 2011 r. na podstawie art. 34 ust. 2 w związku z art. 45 rozporządzenia Rady WE nr 44/2001. W postępowaniu tym, uwzględniając treść zaświadczenia wydanego zgodnie z art. 54 i 58 rozporządzenia nr 44/2001 ustalono, że pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie. Z ustaleń wynika także, że pozwany J. D. od 1996 r. na stałe mieszkał w Polsce i tu znajdowało się centrum jego spraw życiowych. Pozwany nie mógł odbierać korespondencji pod wskazanym przez powoda adresem w P., nie wiedział o

toczącym się postępowaniu i nie mógł podjąć obrony. Pozwany dowiedział się o wydanym przez sąd francuski wyroku w lipcu 2011 r., kiedy to Sąd Okręgowy w J. doręczył mu odpis wniosku o stwierdzenie wykonalności wraz z dołączonym do tego wniosku odpisem wyroku sądu francuskiego.

Zażalenie wnioskodawcy na powyższe postanowienie zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 31 stycznia 2012 r. Sąd ten uznał, że pozwany nie mógł zaskarżyć orzeczenia sądu francuskiego, bowiem wiedzę o tym orzeczeniu powziął w czasie, który uniemożliwiał mu wniesienie zwykłego środka zaskarżenia.

2. Drugi wniosek o stwierdzenie wykonalności

2 a. Postępowanie przed Sądem Okręgowym

W ponownie wniesionym wniosku o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu francuskiego wnioskodawca powołał się na nową okoliczność, którą było dwukrotne doręczenie pozwanemu wyroku sądu francuskiego w sposób określony w rozporządzeniu nr 1393/2007. Pierwsze doręczenie zostało dokonane pocztą przez komornika francuskiego w dniu 17 maja 2012 r., a drugie przez Sąd Rejonowy w J. w dniu 31 maja 2012 r. w wykonaniu wniosku komornika francuskiego o pomoc prawną. Razem z doręczeniem wyroku doręczono też pozwanemu pouczenie o treści odpowiadającej art. 540 francuskiego kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym dekretem z dnia 1 września 2011 r. Z pouczenia wynikało, że pozwany mógł wnieść w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia wyroku o uchylenie skutków uchybienia terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Pozwany z tej możliwości nie skorzystał. Pouczenie zawiera także informację dotyczącą art. 19 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych.

Wnioskodawca wywodził, że poprzez doręczenie pisma komornika wraz z pouczeniem o prawie ubiegania się o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia odpadła przesłanka określona w art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, bowiem otwarta została możliwość złożenia odwołania od wyroku, z której pozwany nie skorzystał.

Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2012 r, Sąd Okręgowy w J. uwzględnił wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku na podstawie przepisów rozporządzenia nr 44/2001, uznając trafność wywodów wnioskodawcy.

2 b. Postępowanie przed Sądem Apelacyjnym

W zażaleniu dłużnik J. D. wniósł o zmianę postanowienia poprzez odmowę stwierdzenia wykonalności wyroku sądu francuskiego, względnie o uchylenie tego postanowienia. Skarżący zarzucił, że postępowanie, w którym zapadł wyrok Tribunal [...] w P. z dnia 8 kwietnia 2010 r. toczyło się bez jego wiedzy, bowiem wszystkie pisma w tej sprawie doręczane były na adres, pod którym nie mieszkał, skoro od 1996 r. na stałe mieszkał w Polsce. Stanowi to, zgodnie z art. 34 ust. 2 rozporządzenia 44/200, przeszkodę do stwierdzenia wykonalności wyroku.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 27 maja 2013 r. zmienił powyższe postanowienie i oddalił wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku. Sąd ten wskazał, że w sprawie nie ma zastosowania rozporządzenie nr 4/2009, o którym mowa w doręczonym dłużnikowi pouczeniu, bowiem rozporządzenie to weszło w życie w dniu 18 czerwca 2011 r. i nie dotyczy orzeczeń wydanych przed tym dniem. Zastosowanie ma zatem rozporządzenie nr 44/2001.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że bezsporne jest w sprawie, że dłużnikowi nie doręczono pozwu w czasie i w sposób umożliwiający przygotowanie obrony. Daje to podstawę do odmowy stwierdzenia wykonalności, pod warunkiem

jednak, że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość (art. 34 ust. 2 *in fine* rozporządzenia).

Sąd ten nie podzielił oceny wierzyciela, że dokonane w maju 2012 r. doręczenia wyroku z pouczeniem stanowiły podstawę do stwierdzenia wykonalności wyroku. Zdaniem Sądu, wykładni art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy dokonać w ten sposób, że pozwany ma możliwość złożenia środków zaskarżenia od wydanego wyroku tylko wtedy, gdy faktycznie poznał jego treść i zostało mu doręczone w czasie i w sposób umożliwiającym przygotowanie się do obrony przed sądem państwa pochodzenia. Wymaga to doręczenia uzasadnienia wyroku w celu sformułowania odpowiednich zarzutów, a samo powzięcie wiadomości o istnieniu orzeczenia nie jest wystarczające. Sąd Apelacyjny powołał się na wyrok TSUE z dnia 14 grudnia 2006 r., C-283/05 w sprawie *ASML Netherlands BV v. Semiconductor Industry Services GmbH*.

Niezależnie od tego Sąd ten uznał, że samo uprawnienie do ubiegania się o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania nie jest tożsame z możliwością złożenia przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia. Możliwość zaskarżenia wyroku jest bowiem uzależniona od uwzględnienia wniosku o przywrócenie terminu pod warunkiem, że jest to dopuszczalne w systemie prawnym państwa pochodzenia, stosującym własną procedurę.

Uznając zatem, że możliwość zaskarżenia wyroku istnieje tylko wtedy, gdy pozwanemu doręczono w terminie do wniesienia odwołania wyrok z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługujących środkach odwoławczych, Sąd Apelacyjny zmienił postanowienia Sądu pierwszej instancji i oddalił wnioski o stwierdzenie wykonalności.

3. Postępowanie przez Sądem Najwyższym

Wnioskodawca zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, zarzucając m. in. naruszenie art. 34 ust. 2 w związku z art. 45 rozporządzenia nr 44/2001 poprzez wadliwą wykładnię pojęcia „środek

zaskarżenia” i możliwości jego wniesienia. Skarżący wskazywał, że pojęcie to obejmuje swoim zakresem przewidzianą w prawie francuskim dwuetapową procedurę zaskarżenia orzeczenia uważanego za wydane w postępowaniu kontradyktoryjnym i wydanego pod nieobecność pozwanego, polegającą na wniesieniu w pierwszej kolejności wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia, w którym powinien wykazać, że niezapoznanie się z wyrokiem w czasie pozwalającym na wniesienie środka odwoławczego nie wynikało z jego winy lub było efektem niemożności podjęcia jakiegokolwiek działania, a następnie – po przywróceniu terminu – wniesieniu właściwego środka zaskarżenia.

J. D. nie złożył odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie o zasadności skargi kasacyjnej wymaga uprzedniego wyjaśnienia przedstawionych na wstępie problemów prawnych, które w ocenie Sądu Najwyższego uzasadniają wystąpienie z dwoma pytaniami prejudycjalnymi dotyczącymi wykładni przepisów rozporządzeń nr 44/2001 oraz nr 1393/2007.

Pierwsze pytanie

Pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni art. 34 ust. 2 *in fine* rozporządzenia nr 44/2001, a w szczególności rozumienia użytego w tym przepisie pojęcia „środek zaskarżenia” i wymagania „możliwości” jego złożenia. Zarówno samo pojęcie „środka zaskarżenia” jak i rozumienie wymagania „możliwości” jego złożenia muszą podlegać wykładni autonomicznej, niezależnej od tego, jak rozumiane są w systemach prawnych państw członkowskich. Pojęcia te nie były dotychczas przedmiotem wykładni Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w kontekście istotnym w okolicznościach niniejszej sprawy.

Przepis art. 34 ust. 2 w związku z art. 45 rozporządzenia nr 44/2001 dotyczy przeszkody w stwierdzeniu wykonalności orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim, jeżeli pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający przygotowanie obrony. Przeszkoda ta wiąże się z koniecznością zapewnienia pozwanemu prawa do obrony w postępowaniu przed sądem państwa pochodzenia orzeczenia. Stwierdzenie wykonalności może jednak nastąpić, pomimo niezapewnienia prawa do obrony, jeżeli pozwany miał możliwość zaskarżenia orzeczenia, lecz z niej nie skorzystał. Określona w art. 34 ust. *in fine* rozporządzenia możliwość zaskarżenia orzeczenia usuwa zatem przeszkodę odmowy stwierdzenia jego wykonalności.

Trybunał Sprawiedliwości UE zajmował się wykładnią art. 34 ust. 2 *in fine* w sprawach *ASML Netherlands BV v. Semiconductor Industry Services GmbH* (C-283/05, wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r.) oraz *Apostolides v. David Charles Orams i Linda Elisabeth Orams* (C- 420/07, wyrok z dnia 28 kwietnia 2009 r.). W pierwszej z nich wyjaśnił, że wymaganie, aby pozwany miał „możliwość” złożenia w państwie pochodzenia orzeczenia środka zaskarżenia oznacza sytuację, w której pozwany faktycznie poznał treść orzeczenia, doręczonego mu w odpowiednim terminie, umożliwiającym przygotowanie obrony przed sądem państwa pochodzenia. W drugiej sprawie wskazał, że nie można odmówić na podstawie tego przepisu uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczenia wydanego w trybie zaocznym, jeżeli pozwany mógł zaskarżyć ten wyrok i gdy wniesiony środek zaskarżenia pozwolił mu podnieść, że dokument wszczynający postępowanie nie został mu doręczony w sposób i w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy sytuacja jest jednak odmienna, bowiem pozwany, któremu nie doręczono pozwu i który nie wdał się w spór, dowiedział się o zapadłym wobec niego wyroku już po upływie terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Zachodzi zatem pytanie, w jaki sposób należy rozumieć określone w art. 34 ust. 2 *in fine* rozporządzenia pojęcia

„środek zaskarżenia” i wymaganie „możliwości” jego wniesienia. Jeżeli bowiem pojęcia te obejmują wyłącznie zwykły środek zaskarżenia i możliwość jego wniesienia w przewidzianym dla tego środka terminie, to należałoby uznać, że - w okolicznościach rozpoznawanej sprawy - pozwany nie miał możliwości wniesienia środka zaskarżenia, co prowadziłoby do odmowy stwierdzenia wykonalności orzeczenia. Odmienne rozstrzygnięcie wymagałoby oceny, że pojęcie „środek zaskarżenia” i wymaganie „możliwości” jego wniesienia obejmuje także sytuację, w której pozwany ma możliwość wniesienia w państwie pochodzenia wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia (innymi słowy - o uchylenie skutków uchybienia terminu), a w razie uwzględnienia wniosku - możliwość wniesienia właściwego środka zaskarżenia.

W ocenie Sądu Najwyższego, właściwe jest uznanie, że w sytuacji, w której pozwany miał możliwość wniesienia w państwie pochodzenia orzeczenia wniosku o przywrócenie terminu do jego zaskarżenia, otwierając sobie tym samym drogę do wniesienia środka zaskarżenia, nie może się powoływać na podstawę odmowy stwierdzenia wykonalności tego orzeczenia, określoną w art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001.

Za taką wykładnią przemawia okoliczność, że przepis ten nie określa, kiedy ma istnieć możliwość wniesienia środka zaskarżenia, co może wskazywać, że możliwość taka może istnieć nawet w czasie rozpoznawania wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia. Przepis nie określa ponadto, jaka to ma być możliwość, co może wskazywać, że chodzi zarówno o możliwość wniesienia środka zaskarżenia w przewidzianym dla niego terminie, jak i po jego upływie, gdy możliwe jest jeszcze złożenie wniosku o jego przywrócenie (uchylenie skutków jego upływu), co może otworzyć drogę do wniesienia środka zaskarżenia.

Szeroka wykładnia przepisu wynika, zdaniem Sądu Najwyższego, także z faktu, że przepis ten nie określa również, czy chodzi o zwyczajne czy nadzwyczajne środki zaskarżenia. Przemawia za nią także *ratio legis* rozwiązania przyjętego w art. 34 ust. 2 rozporządzenia, jest nią bowiem

ochrona pozwanego w sytuacji, w której wydany został wobec niego wyrok, pomimo niedoręczenia mu dokumentu wszczynającego postępowanie i niewdania się w spór wobec braku wiedzy o tym postępowaniu i o wydanym wyroku. Zasadne wydaje się zatem uznanie, że ochrona taka jest zapewniona także wtedy, gdy możliwe jest złożenie wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

Drugie pytanie

Drugie pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 i wyjaśnienia, czy przepis ten wyłącza zastosowanie przepisów prawa krajowego dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia wydanego w państwie pochodzenia. Kwestia ta ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy z następujących przyczyn.

W okolicznościach sprawy jest bezsporne, że w chwili wszczęcia postępowania przed sądem francuskim pozwany J. D. miał stałe miejsce zamieszkania w Polsce, a wskazany przez powoda adres pozwanego w P. okazał się nieprawidłowy. Nie zachodzi zatem sytuacja, o której mowa w art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 1393/2007, bowiem z okoliczności ustalonych w sprawie wynika, że adres pozwanego był znany, jednak okazał się nieprawdziwy, a pozwanemu należało doręczyć dokument wszczynający postępowanie na podstawie przepisów tego rozporządzenia.

Z art. 19 ust. 4 rozporządzenia wynika, że w przypadku, gdy konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami tego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a przeciw pozwanemu, który nie wdał się w spór, wydano orzeczenie, sędzia może zwolnić pozwanego od skutku upływu terminu odwołania, jeżeli zostały spełnione określone w tym przepisie warunki. Jednocześnie jednak przepis ten w ostatnim zdaniu ust. 4 daje każdemu państwu członkowskiemu prawo oświadczenia, zgodnie z art. 23 ust. 1, że taki wniosek nie zostanie

rozpatrzony, jeżeli złożono go po upływie terminu określonego w zawiadomieniu, przy czym termin ten nie może być w żadnym wypadku krótszy niż jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia.

Francja złożyła, zgodnie z art. 23 ust. 1 rozporządzenia, zawiadomienie, że wnioski o zwolnienie od skutku upływu terminu odwołania nie zostaną rozpatrzony, jeżeli złożono go po upływie roku, licząc od dnia wydania orzeczenia.

Wyrok Tribunal [...] w P. został wydany w dniu 8 kwietnia 2010 r., a jego doręczenie zgodnie z przepisami rozporządzenia nastąpiło w dniach 17 i 30 maja 2012 r. Pozwany ponadto dowiedział się o treści wyroku w lipcu 2011 r. w toku pierwszego postępowania o stwierdzenie jego wykonalności w Polsce. W każdym zatem wypadku upłynął roczny termin do złożenia wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu odwołania, bowiem w przypadku Francji termin ten wynosi jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia.

Gdyby zatem art. 19 ust. 4 rozporządzenia należało rozumieć w taki sposób, że wyłącza on stosowanie krajowych przepisów regulujących kwestię przywrócenia terminu do złożenia środka zaskarżenia, to oznaczałoby, że prawo pozwanego do złożenia wniosku o uchylenie skutków uchybienia terminu odwołania wygasło, a co za tym idzie, pozwany nie miał możliwości złożenia środka zaskarżenia, nawet w razie przyjęcia szerokiej wykładni art. 34 ust. 2 *in fine* rozporządzenia nr 44/2001, o której mowa w pierwszym pytaniu prejudycjalnym.

W razie natomiast uznania, że art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 nie wyłącza stosowania przepisów krajowych, należałoby przyjąć, że pozwany mógł wnieść o zwolnienie od skutków upływu terminu do złożenia środka zaskarżenia w terminie określonym w art. 540 ust. 3 francuskiego kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wynikającym z dekretu z dnia 1 września 2011 r., to jest w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia wyroku, jednak z tej możliwości nie skorzystał.

Zdaniem Sądu Najwyższego, przy wykładni art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 należy mieć na uwadze, że przepis ten z jednej strony zapewnia

ochronę praw pozwanego, któremu nie doręczono pozwu i który nie wdał się w spór, przyznając mu prawo złożenia wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia, nawet jeżeli krajowy porządek prawny takiego uprawnienia nie przewiduje. Z drugiej jednak strony, możliwość określenia przez państwo członkowskie terminu, po upływie którego taki wniosek nie zostanie rozpatrzony, ma na celu zagwarantowanie pewności obrotu, niewzruszalności wyroków sądowych i tym samym ochronę praw wierzycieli, skoro wyznaczony zostaje termin, po upływie którego możliwość wzruszenia wyroku nie istnieje.

W ocenie Sądu Najwyższego, bardziej przekonujące jest stanowisko, że art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 nie ma charakteru ekskluzywnego i nie wyłącza stosowania przepisów krajowych regulujących instytucję przywrócenia terminu. Wydaje się, że przepis ten ustanawia jedynie minimalny standard ochrony pozwanego, któremu nie doręczono pozwu i który nie wdał się w spór, pozostawiając państwom członkowskim możliwość stosowania rozwiązań korzystniejszych. W przeciwnym razie ochrona ta byłaby iluzoryczna, gdyby, tak jak w okolicznościach niniejszej sprawy, doręczenie wyroku nastąpiło po upływie terminu liczonego od dnia jego wydania, wskazanego w zawiadomieniu państwa członkowskiego.

Biorąc pod uwagę, że przepisy art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 oraz art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 we wskazanym zakresie nie były dotychczas przedmiotem interpretacji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, oraz, że kwestia ta pojawiła się na etapie postępowania przed Sądem Najwyższym, a rozstrzygnięcie jej jest niezbędne dla dokonania oceny zasadności skargi kasacyjnej, zwrócenie się przez Sąd Najwyższy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi na podstawie art. 267 ust. 3 TFUE było konieczne i uzasadnione.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

